

Keski-Uudenmaan hyvinvointialueen vammaisneuvosto
Vastausten käsittely
7.1.2025

Lausunnonantajien nimet:

Aittola Veli-Matti, puheenjohtaja
Heikkonen Merja, varapuheenjohtaja
Huttunen Petri, jäsen
Järvenpää Jani, jäsen
Kölhi Taina, jäsen
Penttilä Jukka, jäsen
Pohjolainen Katja, jäsen

Kommenttimme päätöksentekoon vietävästä liikkumista tukevien palvelujen soveltamisohjeen luonnoksesta.

3 VAMMAISPALVELULAIN MUKAISET LIIKKUMISTA TUKEVAT PALVELUT, alkaen s. 8

Tämä pääluke on jaettu seuraaviin alaotsikoihin:

- 3.1 Oikeus vammaispalvelulain mukaisiin liikkumisen tuen palveluihin (s. 8)
- 3.2 Vammaispalvelulain mukaisen liikkumisen tuen toteuttamistavat (s. 9)
 - 3.2.1 Liikkumisen tuen määrä (s. 10)
 - 3.2.2 Välttämättömät työhön ja opiskeluun liittyvät matkat (s. 11)
 - 3.2.2 Toiminnallinen lähikunta ja oman elämän kannalta merkittävä kunta (s. 12)

Alaotsikkojako ei ole looginen eikä seuraa vammaispalvelulain säännösten jaottelua, mikä olisi kuitenkin tarpeen soveltamisohjeen johdonmukaisuuden, ymmärrettävyyden ja ohjaavuuden kannalta sekä ohjetta soveltavien viranomaisten että liikkumisen tuen palvelun tarvitsijoiden näkökulmasta.

Ohjeluonnoksessa on esimerkiksi asetettu alaotsikot ”Liikkumisen tuen määrä”, ”Välttämättömät työhön ja opiskeluun liittyvät matkat” sekä ja ”Toiminnallinen lähikunta ja oman elämän kannalta merkittävä kunta toiminnallinen lähikunta” otsikon ”Vammaispalvelulain mukaisen liikkumisen tuen toteuttamistavat” alakohdiksi, vaikka ne asiasisällöllisesti eivät ole se alakohtia ja niistä säädetään omissa säännöksissään. Suositeltavampi olisi vammaispalvelulain säännösten mukainen jaottelu eli esimerkiksi seuraavasti

- 3.1 Oikeus vammaispalvelulain mukaisiin liikkumisen tuen palveluihin
- 3.2 Vammaispalvelulain mukaisen liikkumisen tuen toteuttamistavat
- 3.3 Liikkumisen tuen määrä
- 3.4 Liikkumisen tuen (alueellinen) laajuus

Luonnoksen tämänhetkisessä otsikkojaottelussa jää näkymättömiin vammaisen henkilön oikeus saada liikkumisen tukea muun tavanomaisen elämän matkoihin.

Seuraavassa kommentteja ja parannusehdotuksia alaotsikoittain:

3.1 Oikeus vammaispalvelulain mukaisiin liikkumisen tuen palveluihin, alkaen s. 8

Koska tämän alaotsikon alla puhutaan nimenomaan vammaisen henkilön oikeudesta liikkumisen tuen palveluihin, tulisi tässä kohdassa ehdottomasti olla seuraava, vammaispalvelulain 30 § 1 momentin teksti, jossa nimenomaan säädetään vammaisen henkilön oikeudesta liikkumisen tukeen, seuraavasti:

”Vammaisella henkilöllä on oikeus saada liikkumisen tukea työ- ja opiskelumatkoihin sekä työllistymistä tukevan toiminnan, työtoiminnan, valmennuksen, erityisen osallisuuden tuen, tuetun päätöksenteon, vaativan moniammatillisen tuen ja lyhytaikaisen huolenpidon matkoihin välttämättä tarvitsemansa määrä. Muun tavanomaisen elämän matkoihin on oikeus saada liikkumisen tukea vähintään 18 yhdensuuntaista matkaa kuukaudessa, ellei vammaisen henkilö hae tätä pienempää määrää matkoja.”

Toinen huomioitava asia on se, että tämän alaotsikon kohdalla on tekstiin (s. 9) ilmeisesti vahingossa jäänyt vammaisen henkilön määritelmänä vammaispalvelulain (675/2023) 2 §:stä jo kumottu määritelmä:

”Vammaispalvelulaissa (2 §) vammaisella henkilöllä tarkoitetaan henkilöä, jonka;

1. vamman tai sairauden aiheuttama fyysinen, kognitiivinen, psyykkinen, sosiaalinen tai aisteihin liittyvä toimintarajoite on pitkäaikainen tai pysyvä;
2. vamma tai sairaus yhdessä yhteiskunnassa esiintyvien esteiden kanssa estää osallistumisen yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa; ja
3. itsenäisen elämän, osallisuuden tai yhdenvertaisuuden toteutuminen edellyttää välttämättä vammaispalvelulain mukaisia palveluita.”

Eduskunta on kuitenkin muutosesityksen HE 122/2024 hyväksyessään 17.12.2024 hyväksynyt vammaispalvelulain 2 § 1 momenttiin muutoksen, jonka mukaan vammaisen henkilön määritelmä kuuluu seuraavasti:

”Tätä lakia sovelletaan erityispalveluiden järjestämiseen niille vammaisille henkilöille, jotka tarvitsevat vamman tai sairauden aiheuttaman pitkäaikaisen fyysisen, kognitiivisen, psyykkisen, sosiaalisen tai aisteihin liittyvän toimintarajoitteen johdosta välttämättä apua tai tukea tavanomaisessa elämässä.”

Tasavallan presidentti on vahvistanut tämän lakimuutoksen voimaantulon 31.12.2024, joten soveltamisohjeessa tulisi käyttää tätä nyt voimassa olevaa vammaisen henkilön määritelmää. Ks. tarkemmin https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/EduskunnanVastaus/Sivut/EV_188+2024.aspx ja <https://valtioneuvosto.fi/paatokset/paatos?decisionId=3087> sekä <https://thl.fi/julkaisut/kasikirjat/vammaispalvelujen-kasikirja//ajankohtaista/uusi-vammaispalvelulaki>.

3.2 Vammaispalvelulain mukaisen liikkumisen tuen toteuttamistavat, alkaen s. 9

Tämän, vammaispalvelulain 29 §:ään perustuvan, kohdan viimeisenä tekstikappaleena on lain 28 §:ään perustuva teksti:

”Liikkumisen tukea on järjestettävä työ- ja opiskelumatkoihin sekä työllistymistä tukevan toiminnan, työtoiminnan ja muun tavanomaisen elämän matkoihin. Liikkumisen tukea on lisäksi järjestettävä tarvittaessa valmennuksen, erityisen osallisuuden tuen, tuetun päätöksenteon, vaativan moniammatillisen tuen ja lyhytaikaisen huolenpidon matkoihin. (VpL 28§)”

Tekstikappale ei asiasisällöltään kuulu liikkumisen tuen toteuttamistapojen yhteyteen, ja sen voisi tarpeettomana poistaa, mikäli alalukuun 3.1. lisätään vammaisneuvoston aiemman ehdotuksen mukaisesti vammaispalvelulain 30 § 1 momentin teksti.

3.2.1 Liikkumisen tuen määrä, s. 10

Vammaisneuvoston aiemman ehdotuksen mukaisesti tämä alaotsikon numerointi tulisi olla 3.2.

3.2.2 Välttämättömät työhön ja opiskeluun liittyvät matkat, s. 11 (ehdotus numeroinniksi 3.2.1)

Vammaispalvelulain säännöskohtaisten perustelujen (HE 191/2022, 217) ”Työmatka olisi matka kotoa työn suorittamispaikkaan ja takaisin. Työmatkan alku- tai päätepiste voisi olla muukin kuin koti tai tavanomainen työn suorittamispaikka, ellei se aiheuta kohtuutonta pidennystä matkaan. Työmatkan päätteeksi voisi esimerkiksi jäädä suoraan asioille.”

Tällä perusteella, sekä sen vuoksi että monipaikkainen työ ja työn useat suorittamispaikat ovat nykyisin tavanomaista työelämässä, vammaisneuvosto esittää tekstikohtaan (s. 11)

”Välttämättömiä työ- ja opiskelumatkoja myönnetään asiakkaan tarpeen mukainen määrä. Välttämättömillä työhön tai opiskeluun liittyvillä matkoilla tarkoitetaan matkoja asunnon ja työ- tai opiskelupaikan välillä.” lisäystä ”Työmatkan alku- tai päätepiste voisi olla muukin kuin koti tai tavanomainen työn suorittamispaikka.”

3.2.2 Toiminnallinen lähikunta ja oman elämän kannalta merkittävä kunta, s. 12

Vammaisneuvosto esittää tähän uutta, vammaispalvelulain 31 §:n mukaista otsikkoa, ja numerointia eli 3.3. Liikkumisen tuen laajuus.

3.2

Lisäys: Liikkumisen tukea järjestettäessä on varmistettava, että valitut toteuttamistavat soveltuvat yksittäiselle palveluun oikeutetulle henkilölle.

3.2.1

Poistetaan: ”Alle listattujen vammaispalvelulain mukaisten palvelujen kohdalla arvioidaan, millainen välttämätön yksilöllinen tarve asiakkaalla on liikkumisen tukeen kyseisiin palveluihin liittyen...”

Muutetaan:

Liikkumisen tukea myönnetään asiakkaan välttämättä tarvitsemansa määrä silloin, kun matkat liittyvät:

- työssäkäyntiin ja opiskeluun
- sosiaalihuoltolain (710/1982) 27 d ja e §:n mukaiseen työllistymistä tukevaan toimintaan ja työtoimintaan

- valmennukseen
- erityiseen osallisuuden tukeen
- tuettuun päätöksentekoon
- vaativaan moniammatilliseen tukeen tai
- lyhytaikaiseen huolenpitoon.

4.6

Vakiotaksioikeus

Vakiotaksin käyttöoikeuden saadessaan asiakas saa käyttää oikeutta kaikissa liikumisen tuen palveluissa. Asiointi-, työ- ja opiskelumatkat.

5.2 Oikeus pysähdykseen, s. 16

Koska hyvinvointialueella on esiintynyt epäselvyyttä siitä, voiko oikeutta pysähdykseen käyttää myös työ- ja opiskelukuljetusmatkan aikana, tähän kohtaan tulee kirjata täsmennys siitä, että oikeus välipysähdykseen on myös työ- ja opiskelumatkojen aikana.

5.6.

Asiakkaalla on oikeus kahteen pikatilaukseen kuukaudessa

Lisäys: Asiakas voi hakea yksilölliseen tarpeeseen perustuvan määrän pikatiloituksia.

5.6 Kuljetuspalvelumatkan tilaaminen, alkaen s. 17

Ohjeluonnoksen mukaan ”Ohjauskeskus ohjaa tehdyt tilaukset asiakkaan kuljetuksen tarpeen mukaiselle autolle. Jos asiakkaalla on oikeus vakiotaksiin, kuljetus ohjataan ensisijaisesti vakiotaksille.”

Mikäli vammaiselle henkilölle on myönnetty oikeus vakitaksiin, kuljetus on yksiselitteisesti ohjattava vakiotaksille, eli tekstistä tulee poistaa sana ”ensisijaisesti”.

Lisäksi tämän alaotsikon viimeisen tekstikappaleeseen (s. 18), joka käsittelee pikatiloituksia, tulee lisätä, että pikamatkoja on mahdollista käyttää myös työmatkojen yhteydessä.

Työpäivä, esimerkiksi kokous, voi päättyä ennustamattomaan aikaan ja paikka voi olla sellainen, josta ”joutuu ulos” eli virka-ajan jälkeen ei voi jäädä sisätiloihin odottamaan. Vakiotaksi ei ratkaise yksin tätä, koska vakiotaksikaan ei ole aina saatavilla. Tunnin odotus ulkona esim. pakkasessa on kohtuuton, ja esim. näkövammaisen ihminen ei voi yksin hakeutua johonkin kauppaan, kahvilaan tms. odottamaan vieraassa ympäristössä.

Asiakkaalla on oikeus kahteen pikatilaukseen kuukaudessa

Lisäys: Asiakas voi hakea yksilölliseen tarpeeseen perustuvan määrän pikatiloituksia.

6.1 Palvelun hakeminen, alkaen s. 19

Sivun 20 mukaan ” Pitkäaikaisuuden kesto vamman tai sairauden kohdalla tarkoittaa pääsääntöisesti vähintään noin vuoden kestänyttä toimintakyvyn merkittävää alentumista.”

Vammaispalvelulain perustelujen mukaan (HE 191/2022, s. 157) ”Pysyvä toimintarajoite korostaa sitä, että henkilön, joka sairastuu nopeasti etenevään parantumattomaan sairauteen (esimerkiksi ALS, MS-tauti), tulee saada sairauden aiheuttaman toimintarajoitteen vuoksi tarvitsemansa palvelut ilman viivettä.”

Soveltamisohjeen edellä mainittu lause tulee muuttaa muotoon ”Pitkäaikaisuuden kesto vamman tai sairauden kohdalla tarkoittaa pääsääntöisesti vähintään noin vuoden kestänyttä tai kestäväksi arvioitua toimintakyvyn merkittävää alentumista.

6.3 Päätös palvelusta, s. 20

Tähän kohtaan on tarpeen lisätä tieto siitä, että päätökseen on kirjattava liikkumisen tuen toteuttamistapa, määrä ja alueellinen laajuus (vammaispalvelulain 28 §:n 3 momentti).

7. Kuljetusmatkojen yhdistely

Vammaisneuvosto vastustaa yhdistelykyytien pitkittymistä 30 - 45min. Monilla kuljetuspalvelua käyttävällä voi tulla Tarve päästä WWC-käynnille. Joillekin pitkittynyt istuminen on hankalaa ja kivuliasta. Vammaisneuvosto näkee että 15 - 30min on sovelias aika kyydin pitkittymiselle yhdistelyssä.